

ENGELLEN IN DE TARTARUS

• Gerard Kramer

PETRUS SCHRIJFT IN ALLE SOBERHEID EN BEKNOPTHEID ENKELE INTRIGERENDE ZINNEN OVER ENGELLEN DIE GEZONDIGD HEBBEN, EN OVER GODS OORDEEL OVER HEN. WAAR DOELT PETRUS OP, EN WAAROM BRENGT HIJ DIT ONDERWERP TER SPRAKE? EN WAT MOETEN WIJ ERMEE?

Een lange perikoop wordt door hem als volgt geopend in 2Petrus 2:

2:4 Want als God engelen die gezondigd hadden niet gespaard, maar hen in de afgrond geworpen en overgeleverd heeft aan ketenen van donkerheid om tot [het] oordeel bewaard te worden; 2:5 en als Hij [de] oude wereld niet gespaard, maar Noach, een prediker van [de] gerechtigheid, één van de acht, behoed heeft toen Hij [de] zondvloed over [de] wereld van [de] goddelozen bracht...

Petrus heeft zojuist geschreven over dwaalleraren die verderfelijke activiteiten ontplooiën op het christelijk erf. Het staat echter ook vast dat het oordeel hen zal treffen. In het verleden heeft God een ernstig oordeel gebracht over mensen die tegen Zijn wil ingingen. Zelfs engelen is dit overkomen, en met hen begint Petrus hier. Dat is een stevig begin. Het is alsof Petrus zeggen wil: als God *engelen* die gezondigd hebben al zo zwaar straffe, hoe is Hij dan te vrezen voor *mensen* die Zijn gezag durven tarten?

Zondigende engelen

Hij noemt 'engelen die gezondigd hadden', maar vermeldt niet wat ze precies gedaan hebben. In een vergelijkbare passage in Judas staat echter iets meer vermeld: 'En engelen die hun oorsprong niet bewaard, maar hun eigen woonplaats verlaten hebben, heeft Hij tot [het] oordeel van [de] grote dag met eeuwige boeien onder duisternis bewaard' (Jud.:4; cursivering van mij, GHK). De vraag is dus wat bedoeld wordt met het niet bewaren van hun oorsprong en het verlaten van hun woonplaats. Petrus lijkt dit bekend te veronderstellen of vindt het om een andere reden niet nodig dit nader te specificeren, en ook Judas maakt ons niet veel wijzer, hoewel hij iets uitvoeriger is.

Zowel Petrus als Judas noemen na de zonde van de engelen enkele gebeurtenissen die in het Oude Testament, en wel in het boek Genesis, beschreven staan. Petrus spreekt eerst over de zonde van de engelen, daarna over Noach en de

>>

zondvloed, daarna noemt hij het oordeel over de steden Sodom en Gomorra, en ten slotte gaat hij nader in op Lot. Judas begint, net als Petrus, met het volk Israël als voorbeeld voor de christenen. Daarna schrijft ook hij over de engelen, maar daarna noemt hij niet de zondvloed; hij gaat meteen over op Sodom en Gomorra. Hoe dan ook: alle door Petrus en Judas besproken gebeurtenissen zijn terug te vinden in het Oude Testament. Daarom mag verwacht worden dat ook dit ook het geval is met de zonde van de gevallen engelen.

Wat was de zonde van deze engelen?

Maar ... waar in het Oude Testament, en specifiek in het boek Genesis, vinden we zondigende engelen? Voorafgaand aan de beschrijving van de zondvloed en het oordeel over Sodom en Gomorra? Er is maar één gedeelte dat daarvoor in aanmerking komt, en dat is een gedeelte uit Genesis 6. Daar staat het volgende: *'En het gebeurde, toen de mensen zich op de aardbodem begonnen te vermenigvuldigen en er dochters bij hen geboren werden, dat Gods zonen de dochters van de mensen zagen dat zij mooi waren, en zij namen zich vrouwen uit allen die zij uitgekozen hadden. Toen zei de HEERE: Mijn Geest zal niet voor eeuwig met de mens twisten, omdat ook hij vlees is, maar zijn dagen zullen honderdtwintig jaar zijn. In die dagen, en ook daarna, waren er reuzen op de aarde, toen Gods zonen bij de dochters van de mensen waren gekomen en die kinderen voor hen baarden; dit zijn de geweldenaars van oude tijden af, mannen van naam'* (Gen.6:1-4).

Wie zijn deze 'zonen van God'? Geen gewone mensen, want uit huwelijken tussen gewone mensen komen geen reuzen voort. De oplossing lijkt te zijn dat we onder deze 'zonen van God', net als in Job 1:6; 2:1 en 38:7, de door Petrus en Judas genoemde zondigende engelen moeten verstaan, die hun oorspronkelijke *ongehuwde* staat en hun *hemelse* woonplaats (Mat.22:30; Jud:6) niet hebben bewaard, maar seksuele omgang hebben gehad met aardse, menselijke vrouwen. Uit deze niet door God gewilde, en dus zondige verbintenissen kwam geen normaal menselijk nakroost voort, maar er werden *reuzen* geboren.

Sporen in de Griekse mythologie

Er zijn ook diverse van zulke verhalen in de Griekse mythologie, waarin goden seksuele omgang hebben met menselijke vrouwen. Het bekendst zijn de verhalen over Zeus, die met verschillende vrouwelijke sterfelingen seksuele contacten onderhield en zo verschillende helden en halfgoden verwekte. Deze mythische verhalen lijken verduisterde herinneringen (vgl. Ef.4:18) van de heidense volken te zijn aan de historische werkelijkheid zoals die beschreven is in Gen.6:1-4, 2Petr.2:4 en Jud:6.

Was dit de opstand van de duivel en consorten?

Wat in deze gedeelten beschreven wordt, is *niet* de opstand van de duivel en zijn demonen, want die had al plaatsgevonden in de hemel, misschien zelfs *voorafgaand* aan de schepping van de mens. Hoe dan ook: de duivel was door God al van zijn eerdere positie beroofd toen deze zich in de Hof van Eden bevond. Bovendien zijn de duivel en zijn demonen toen niet collectief in de Tartarus of de afgrond geworpen, maar zij hebben op de aarde en in de hemelse gewesten nog een beperkte bewegingsvrijheid (zie Jes.14:12-15; Ezech.28:2, 12-17; Ef.6:12). Nee, het betreft hier in 2Petr.2:4 een specifieke categorie engelen (demonen?) die op een heel speciale manier gezondigd hebben en om die reden in beperking worden gehouden.

De Tartarus

De straf die Petrus voor deze groep zondigende engelen noemt, is een tijdelijk verblijf in 'de afgrond', oftewel de *Tartarus*. Dat is niet de afgrond die we vinden in Luk.8:31; Rom.10:7; Openb.9:1, 2, 11; 11:7; 17:8; 20:3. Voor die afgrond wordt het Gr. woord *abussos*, gebruikt, en met dat woord lijkt een verblijfplaats - niet zozeer een gevangenis - van demonische machten te worden aangeduid. Deze kan weliswaar worden afgesloten, maar zit niet standaard op slot en van ketenen is geen sprake. *Alle* demonen zullen uiteindelijk, samen met hun aanvoerder, de duivel, terecht komen in 'het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen is bereid' (Mat.25:41), oftewel in 'de poel van vuur en zwavel' (Openb.20:10). Voorafgaand daaraan zullen echter die gevallen engelen die seksueel met aardse vrouwen hebben verkeer, in bewaring worden gehouden in een speciaal voor hen bedoelde plaats, door Petrus hier in 2Petr.2:4, zoals we al zagen, de *Tartarus* genoemd, een tijdelijke verblijfplaats voor deze specifieke categorie gevallen engelen: ze zijn daar al vele eeuwen lang 'overgeleverd aan ketenen van donkerheid', en worden zo in bewaring gehouden tot aan hun definitieve veroordeling ('tot [het] oordeel', 'tot [het] oordeel van [de] grote dag'; zie 2Petr.2:4; Jud:6), dus tot het moment dat zij in de hierboven al genoemde poel van vuur en zwavel geworpen worden.

Petrus' woordgebruik en de mythologie

Petrus gebruikt als enige nieuwtestamentische auteur het werkwoord *tartaroō*, dat lett. 'tartariseren', oftewel 'in de Tartarus werpen', of 'gevangen houden in de Tartarus' betekent. De vertaling 'in de hel werpen' (HSV) is onjuist; voor 'hel' wordt het Gr. woord *gehenna* gebruikt, de definitieve plaats waar de duivel, de gevallen engelen (demonen) en ongelovige mensen terecht zullen komen,

oftewel het 'eeuwige vuur' (Mat.25:41). De Tartarus is echter een tijdelijke verblijfplaats voor een specifieke groep gevallen engelen (demonen). De Tartarus was in de Griekse mythologie een onderaardse plaats, veel lager dan (volgens sommige bronnen: diep onder in) de hades, waar goddelijke straffen werden gegeven aan misdadigers wier misdaden niet verzoend konden worden. Het was de plaats waar de Titanen werden gestraft na hun nederlagen tegen Ouranos, de hemelgod, en later tegen Zeus, in de zgn. Titanenstrijd. De Titanen waren namelijk een groep goddelijke wezens die er al waren voorafgaand aan de Olympische goden. Zij golden als kinderen van Gaia, de aarde, en Ouranos, de hemel, die zich voor hen schaamde en hen daarom opsloot in de Tartarus, na hen van hun goddelijke heerlijkheid beroofd te hebben. Later kwamen zij in opstand tegen de Olympische goden, en leden tegen hen de nederlaag. Daarom achtte Petrus het kennelijk een gepaste aanduiding voor de speciale plaats waar gevallen engelen worden gestraft.

Volgens een enkele uitlegger heeft Petrus het woord *tartarōō* niet meer in een specifiek heidense, maar in een algemenere betekenis gebruikt, en wil hij daarmee aangeven 'brengen in de plaats van Gods straf'. Anderzijds lijken mij de unieke 'ketenen van donkerheid' toch echt te wijzen op een unieke plaats - en m.i. is dat de Tartarus. Hier hanteert Petrus een concreet begrip waaraan de mythologie een verduisterde herinnering bewaarde.

Wat moeten wij hiermee?

Tja, interessant, zegt u misschien, maar wat moeten wij hiermee? Ons uitgangspunt moet, denk ik, altijd zijn dat God nooit zomaar iets in Zijn Woord heeft laten opschrijven. In de samenhang van Petrus' Tweede Brief gaat het om waarschuwende woorden van de apostel voor dwaalleer in de eindtijd. In de tijd van het Oude Testament had het volk Israël last van valse profeten - dat waren tegelijk zowel nep-profeten als profeten die onjuiste profetieën uitspraken.

Precies zo, schrijft Petrus, zullen er ook onder zijn christelijke lezers (*onder u*; zie 2Petr.2:1 en vgl. 1:1) valse leraars optreden, die zich van God gezag niets aantrekken en een verderfelijke uitstraling hebben. Petrus' boodschap is kort en krachtig: 'Pas op voor hen, want zulke mensen zijn gevaarlijk. Hen wacht het oordeel!'. En als God zelfs bewust zondigende *engelen* niet gespaard heeft, maar nu al een zware voorlopige straf geeft, hoeveel te meer hebben bewust zondigende *mensen* dan het oordeel te vrezen! Dit lijkt me een belangrijke les voor gelovigen in onze tijd, die deel uitmaken van een christenheid die steeds toleranter wordt als het gaat om het kritiekloos accepteren van allerlei quasi-Bijbelse ideeën over de theorie en de praktijk van het normale christelijke leven.